

Януш Леон Вішнеўскі

КАНЕЦ АДЗІНОТЫ

Раман

*Пераклалі з польскай
Кацярына Маціеўская і Ганна Янкута*

Мінск
Выдавец А. М. Янушкевіч
2020

УДК 821.162.1-31
ББК 84(4Пол)-44
В55

Пераклад з польскай
Кацярыны Маціеўскай і Ганны Янкуты паводле выдання:
Janusz Leon Wiśniewski. Koniec samotności.
Warszawa: Wielka Litera, 2019.

Фота на вокладцы: © Alex Polo / Shutterstock.com

25
год

Кніга выдадзена пры падтрымцы
Польскага інстытута ў Мінску

Вішнеўскі, Я. Л.
В55 Канец адзіноты : [раман] / Януш Леон Вішнеўскі ;
пер. з пол. Кацярыны Маціеўскай, Ганны Янкуты. —
Мінск : А. М. Янушкевіч, 2020. — 460 с.
ISBN 978-985-7210-41-1.

Новы раман Януша Леона Вішнеўскага — пачуццёвы працяг легендарнага рамана «Адзінота ў сеціве». Яго галоўныя героі — новае пакаленне, сучасная моладзь, перад якой адкрыты ўвесь свет. Якуб і Надзя, як і персанажы папярэдніх гісторыі, знаёмяцца дзякуючы інтэрнэту, але... у кляштары, і іх адносіны таксама некаторы час падтрымліваюцца з дапамогай электронных сродкаў сувязі.

УДК 821.162.1-31
ББК 84(4Пол)-44

ISBN 978-985-7210-41-1

Copyright by © Janusz Leon Wiśniewski, 2019
© Маціеўская К. С., Янкута Г. В., пераклад
на беларускую мову, 2020
© Афармленне, выданне на беларускай мове.
Выдавец А. М. Янушкевіч, 2020

18 ліпеня, ноч

Дзверы гучна адчыніліся, і ў спальню ўваліўся Ёахім. Спачатку яна пачула цяжкае сапенне, а праз секунду на яе тхнула алкаголем з дамешкам поту і часнаку. Яна моцна зажмурылася і застыла, адчуўшы на азадку руку, што спрабавала задраць начнушку. Яна рэзка адпіхнула руку і хуценька перасунулася на край ложка. Ёахім нешта злосна прамармытаў сабе пад нос. Праз імгненне ложка затросся, задрыжаў, і павісла цішыня. Палёгка агарнула жанчыну толькі тады, калі тую цішыню разарваў аглушальны храп.

Яна дачакалася поўначы. На вежы касцёла непадалёк зазваніў звон. А дваццаць трэцій ён біў адзінаццаць разоў, але праз гадзіну раздаваўся толькі сцішаны, вялы, глухі і кароткі гул, нібы стомлены службамі і сытай вячэрай пробашч разумеў, што не варта будзіць не толькі сябе, але і парафіян.

Бясшумна ўстаўшы з ложка, жанчына выкапала з-пад барахла ў шуфлядзе кухоннага буфета схаваны там пачак цыгарэт, насыпала ў высокую крышталёвую шклянку лёду і наліла віскі. І яшчэ ў адну. Потым села на бетонную падлогу балкона, паставіўшы абедзве шклянкі на стос пабітай, калісьці даўно — вельмі даўно — светла-карычневай, а цяпер растрэсканай пліткі. У пачатку мінулага лета Ёахім загадаў нейкаму ўмельцу яе садраць, каб замасціць балкон дошкамі. Лета скончылася, пачалося наступнае, а плітка па-ранейшаму займала палову балкона, прыкрываючы пачарнелы бетон.

Жанчына абаперлася спінай аб шурпатую тынканую сцяну, глыбока зацягнулася цыгарэтай і адчула запама-року. Насамрэч курыла яна толькі раз на год. І віскі піла таксама раз на год. Васямнацатага ліпеня. І саграшыла толькі аднойчы. У той год. Васямнацатага ліпеня. Грэх быў, можа, і не смяротны, але дакладна самы галоўны, бо астатнія грахі, банальныя, смешныя і няважныя, былі не вартыя нават думкі, не тое што споведзі. Яна пацягнулася па шклянку і піла так доўга, што адчула на вуснах холад ледзяных кубікаў.

Дваццаць адзін год таму. У Парыжы...

Аэрапорт. У тэрмінале натоўп, але пры гэтым ціха, нібы ўнутры бетонна-шклянога сабора. Нібы тут адны глуханямыя. Яна добра чуе гук сваіх крокаў, што шматразова памножаным рэхам адбіваецца ад мармуровай падлогі. Яна мінае мітуслівыя групкі людзей з фотаапаратамі і мікрафонамі ў руках. Хутка падыходзіць да масіўнай крэмава-белай стойкі. Раптам пажылы сівавалосы мужчына ў сінім мундзіры з залацістым значком авіякампаніі абмінае стойку і становіцца побач. І пытае па-англійску, ці чакае яна кагосьці з гэтага рэйса. Калі яна каротка сцвярджальна ківае, мужчына моцна хапае яе за рукі і ціха, з цяжкасцю вымаўляе, гледзячы ёй у вочы:

— Васьмісоты не прыляціць...

Яна бачыць сябе. Вельмі выразна бачыць. Спачатку яна проста спакойна стаіць. Нейкую хвіліну дзівіцца, чаму гэты незнаёмы мужчына трымае яе за рукі. І раптам чуе яго словы — расцягнутыя ў часе, нібыта запісаныя на запаволеную магнітафонную стужку: «Усе загінулі». Яна хутка паварочвае галаву, палічыўшы, што гэтую дзіўную фразу сказалі не ёй, а камусьці за яе спінай. Але ззаду нікога няма. І тады да яе вушэй далятае:

— Гэта быў нехта блізкі? Нам бязмежна шкада.

Яна пацягнулася па другую шклянку. Попел з цыгарэты, якую сціскалі дрыготкія пальцы, упаў у бурштынавую вадкасць, што зіхацела ў месяцовым святле. Колькі імгненняў жанчына глядзела, як ён тоне і шэра-чорныя круглыя парушынкi незваротна знікаюць, ператвараючыся ў нішто. Тады яе агарнула яшчэ большая туга. Яна праглынула слёзы і запаліла чарговую цыгарэту. Падумалася: мабыць, я ўжо трохі п'яная. У такіх выпадках яна альбо замаўкала, альбо наадварот — адчувала неадольнае жаданне размаўляць. Але толькі сама з сабой. Каб ніхто ні пра што не пытаў, нічога не каментавалі, нічому не здзіўляўся, не прыкідваўся, што ўсё разумее ці нават спачувае, бо яна ж цудоўна ведала, што ні пра разуменне, ні пра спачуванне нават гаварыць не даводзіцца. Вось і цяпер так. Яна хоча пра гэта гаварыць. Сама з сабой. На мяжы ап'янення толькі думаць ёй ужо недастаткова. Трэба выказаць думкі ўголас, выпусціць іх з галавы на свабоду. І проста неабходна іх пачуць. Часцяком гэта зусім не маналог. Насамрэч яна размаўляе з сабою, задае сабе пытанні, а калі атрымліваецца — то і сама на іх адказвае, спрачаецца, часам нават сварыцца з сабой жа. Нібыта насупраць сядзіць ці стаіць нейкая іншая яна. Гэта ўсё вельмі дзіўна, а на думку яе сяброўкі Уршулі, схільнай да іпахондрыі, — трывожна і небяспечна, бо «такія сімптомы сведчаць пра няўмольнае набліжэнне вар'яцтва, і на тваім месцы я ўсё запісала б на тэлефон, а потым пабегла з ім да псіхіятра, у цябе ж шыза ў генах сядзіць». Тут Уршуля мела рацыю: гэта ў Агнешкі бацькава спадчына. На шчасце, адзінае, што ў яе ад яго — ну, і яшчэ вочы. Вяртаючыся дадому п'яным, ён проста так, моўчкі, ішоў і біў маму. А калі тая падала, прыціскаў яе чаравікам да падлогі.

— Я дакладна памятаю, — ціха пачынае яна, сціскаючы пальцамі шклянку, нібыта хоча раструшчыць, —

як кінулася адцягваць яго нагу ў вялікім брудным боце з іржавай набойкай на абцасе. Памятаю, як ён мяне ўдарыў. І смак крыві ў роце, і сіняк на сцягне, і яго сліну памятаю. І ніколі, каб мяне, да смерці гэтага не забуду. А потым ён па-каралеўску развальваўся за сталом на кухні, раскачваўся на крэсле і доўга трындзеў сам з сабою. А пад канец амаль увесь час толькі з сабою і размаўляў, бо заўсёды быў п'яны...

Ды што я, халера, нясу? Ну што?! Я ж хачу пра яго! І пра васямнацатага ліпеня дваццаць адзін год таму. Пра грэх, з якім хочацца зліцца і саграшыць яшчэ раз. Тады, у аэрапорце, я таксама плакала. Упершыню ў жыцці — бязгучна. Была, скаланаючыся, толькі ўнутры. Я і цяпер не ведаю, чаму вось так. Людзі, мабыць, падумалі, што я голас страціла ці звар'яцела. Той мужык з авіякампаніі паклікаў фельчара, барадатага араба з глыбокім шрамам на шчацэ. І той фельчар схопіў маю руку і, ні слова не сказаўшы, пачаў нешта калоць у вену. Нават не спытаў, ці згодная я. Раптам прыбег малады парцье з гатэля. Ён наляцеў на фельчара, іголка тарганулася ў вене, нацягваючы скуру на перадплеччы. Але не праткнула. А я не адчувала ніякага болю. Ніякага. Нібыта гэта была чужая рука і чужая вена.

Фельчар нешта злосна гыркнуў. Парцье не звярнуў на яго ўвагі, праціснуўся наперад і, махаючы перад маімі вачыма пакамечанай паперкай, штосьці пракрычаў па-польску. Спачатку мне здалася, што гэты крык я сню, што той фельчар з жахлівым шрамам даў мне нейкі нарकोз, я адразу заснула, і першым у мой сон прыйшоў гэты парцье. Калісьці — мне было каля дванаццаці — я ўпала з арэляў і вывіхнула палец. Упраўлялі мне яго пад нарकोзам, і першым, што я пачула пасля таго, як ён пачаў дзейнічаць, быў крык. Добра знаёмы. Жудаснае п'янае гырканне бацькі. Нейкі зменены, хрыплы, траскучы, нібыта

з калонак, гэта ўсё ж дакладна быў ягоны голас. Мой бацька ў тым сне, які я так і не здолела забыць, крычаў на мяне з якогасьці цёмнага вузкага калідора, які выступаў з яшчэ цяжнейшай прорвы. Цемра ў цемры і ягоны крык... А там, у аэрапорце, — там жа было вельмі светла і вельмі ціха. Таму гэта не мог быць наркоз.

Не памятаю, якія словы парцье я пачула раней. Ці то «ён жывы», ці то «ён ляціць да цябе». Затое памятаю, што рынулася па тую паперку, вырвала яе з ягоных рук і пачала чытаць. І калі дачытала да канца трэці раз, маё сэрца перавярнулася, дыханне заняло. Я адпіхнула фельчара, адпіхнула парцье, а потым і маўклівага сівавалосага мужчыну ў сінім мундзіры. А можа, яны самі расступіліся? Не. Мабыць, не... Карацей, я пачала праціскацца праз натоўп — ён быў вялікі і ўжо дакладна не нямы. Усюды былі насілкі. Ля сцен, ля стоек, ля мармуровых гаршкоў з кветкамі. На іх ляжалі, сядзелі, курчыліся людзі. Яны закрывалі твары рукамі, маліліся, але часцей за ўсё плакалі. А над імі схіляліся іншыя людзі. У белых фартухах, святлоадбівальных камізэльках, чорных сутанах, маняхі ў белым ці срэбна-шэрым убранні. З калонак даносіўся спакойны голас дыктаркі, якая нібыта заведзеная паўтарала па-французску, па-англійску і па-нямецку, што самалёт амерыканскіх авіяліній, нумар рэйса 800, Нью-Ёрк — Парыж, з тэхнічных прычын сёння пасадкі не ажыццявіць.

Ну што за паскудства! Трэба мець ускрай нямецкае адчуванне парадку, каб прыдумаць гэтую «тэхнічную прычыну». Хаця па сутнасці ад праўды недалёка, бо самалёт, які пасля ўдару аб паверхню акіяна разваліўся на тысячу частак, больш не паляціць з самых тэхнічных на свеце прычын. Да сёння памятаю сюррэалістычны ў тых абставінах спакой у голасе дыктаркі. Яго я таксама ніколі не забуду.

Памятаю, што потым сядзела на нейкай пустой лаўцы, роўна насупраць малочна-белых дзвярэй, якія з рыпеннем расчыняліся і зачыняліся, а парцье, стоячы побач на каленях, запэўніваў, што «ён выйдзе проста з гэтага калідора».

Нарэшце вытрымка мяне пакінула, і я заплакала, і адчула, як па ўсім целе хваляй разліваецца ўдзячнасць. І мне вельмі захацелася тую ўдзячнасць неадкладна выказаць, але я не ведала, каму дзякаваць, таму пачала дзякаваць Богу, хаця ў Бога я ўжо тады не верыла...

І акурат тады чарговы раз тыя скрыгатлівыя малочна-белыя дзверы расчыніліся...

І выбег ён. Спыніўся на імгненне. Нервова азірнуўся, выглядаючы нешта. Упершыню рэальны. Усё яшчэ на адлегласці, але нарэшце не віртуальны. З плоці і крыві. Урэшце рэальны.

Яна падняла пустую шклянку, языком падчাপіла кубік лёду і паклала ў рот. Астатнія высыпала на далонь і прыклала да твару, на якім гарэла скура.

— Ён заўважыў мяне. І калі пачаў паволі набліжацца, я імгненна забыла пра Бога і пра ўдзячнасць, пра тое, што з размазаным макіяжам і вялізным кровападцёкам на руцэ выглядаю як скончаная наркаманка. Захацелася ўскочыць з лаўкі і бегчы да яго. Дакрануцца да яго. І толькі тады паверыць канчаткова.

Але я не здолела. Ногі нібыта прыраслі да мармуровай падлогі.

Можа, да лепшага? Можа, у гэтым быў нейкі план? Жанчына не павінная бегчы да мужчыны. Нават калі закаханая. Асабліва калі закаханая.

Памятаю, што, калі ён падышоў да маёй лаўкі і паглядзеў на мяне сваімі вялізнымі сумнымі блакітнымі вачыма, я прыклала палец да вуснаў, просячы нічога

не казаць. А потым... — жанчына ўздыхнула і запаліла чарговую цыгарэту. — Потым ужо толькі...

Раптам у гасцёўні запалілася святло. Яна сціснулася. Праз імгненне пачуліся крокі. Жанчына паспешліва раздушыла цыгарэту аб кубікі лёду ў шклянцы і схавала яе паміж ног, накрыўшы начнушкай.

@1

Яго абудзіла хваля цяпла. Нейкая дзіўная, бо яму здавалася, што гэтае цяпло дакранаецца толькі да ягонай спіны. Павекі павольна падняліся. Вясёлкі, падумаў ён, жмурачыся. Мноства маленькіх вясёлак, накладзеных адна на адну. Што за фігня? Так, яны ўчора курылі траву, але не тое каб шмат. Дакладна не столькі, каб кайфаваць да раніцы. Адзін касяк на нос, не больш. На сярэдзіне свайго Надзя расшпіліла кашулю і зняла станік. Ён памятае ўсё, што рабілася адразу пасля гэтага, але як яны дабраліся да ложка, не памятае зусім. Зрэшты, не ўпершыню.

З ёю яму зусім не была патрэбная трава, каб ад'ехаць падчас сэксу. Адноўчы яны кахаліся ў па-дэкадэнцку вялізнай ванне ў нейкім пафасным варшаўскім гатэлі ля вакзала. У яго тады вочы на сто восемдзесят градусаў закаціліся. Проста ўнутр галавы. Страшнаваценька, калі ўявіць такое ў іншых абставінах, але тады, у той ванне, так і было. Ён глядзеў у вочы самому сабе! І гэта быў не адбітак у нейкім там люстэрку. У свае ўласныя вочы! І бачыў у іх абрыс Надзінай галавы паміж сваімі нагамі, распльвісты і невыразны ў сваёй дваістасці. Ён тады зажмурыўся. Вельмі моцна. І для пэўнасці прытрымаў павекі кончыкамі пальцаў. Хацелася вярнуцца ў рэальнасць. Хацелася бачыць тое, што робіць Надзя, без усялякай

дваістасці. Бо няма на свеце апіятаў, здольных параўнацца з яе ротам...

Ён шырока расплюшчыў вочы і колькі часу ляжаў нерухома, збіраючыся з думкамі. Гэты россып вясёлак — усяго толькі опытка. Вось яно! А ніякі не падоўжаны кайф. На скуры Надзі высахалі кроплі вады. Яны ўтварылі мікраскапічныя воблачкі пары, і святло расшчапілася. Як у прызме. Як у небе пасля дажджу. Прызмаў шмат, вась і вясёлак таксама. На яе спіне, азадку, сцёгнах. А дотык цяпла, які ён адчуў? Звычайная тэрмадынаміка. Ужо тыдзень на дварэ трапічная спёка, таму Надзя прымацавала танны кітайскі вентылятар, куплены на распродажы, да касой столі ў пакойчыку на паддашшы. Ён сам дзіравіў вагонку, чапляючы гэтую пачвару. Вялізны вентылятар працаваў хвілін пятнаццаць, а потым толькі ляніва варушыў лопасцямі, з цяжкасцю прадзіраючыся праз нерухомае, густое, нібыта жэле, паветра. Лопасці былі такія вялікія, што сягалі сярэдзіны мансарднага акна. І, круцячыся, кідалі на яго цень. Вось вам і дотык.

Ён разглядаў Надзіны спіну і азадак. Пры тонкай таліі дупка выглядала нібыта прыклеенае да цела і перарэзанае вузкай шчылінай сэрца. А проста над ёю віднелася выпукласць. Нармальная такая, нібыта эвалюцыя пакінула зашмат ад малпінага хваста. Яму гэтая выпукласць шалёна падабалася. Ён дакранаўся да яе кончыкамі пальцаў, цалаваў, лізаў, прыпадаў да яе вуснамі, дыхаў на яе. Часам асцярожна прыкусваў там скуру з ледзь бачнымі светлымі валаскамі, якія пасля гэтага нібы па камандзе падымаліся ўверх. Надзя пачынала гучна дыхаць, круціць сцёгнамі і шаптаць сваё салодкае: «Якуб, што ты зноў са мной зробіш...» Не «робіш», а менавіта «зробіш».

Ён бясшумна споўз уніз па прасціне, дакрануўся вуснамі да маленькай вясёлкі на выпукласці і шапнуў:

— Добрай раніцы, каханая.

Яна рэзка павярнула галаву. Безуважна паглядзела на яго. У яе вачах ён заўважыў слёзы.

— Чаму ты плачаш? Што такое? — спытаў ён, кленчачы над ёю.

Яна павярнулася на спіну і прыкрыла грудзі разгорнутай кнігай. Доўга не адказвала, пяшчотна гладзячы яго па шчоках і вуснах кончыкамі пальцаў.

— Гэта ўсё кніга, — шапнула яна неўзабаве.

Краем вока ён зірнуў на патрэсканую і месцамі патрапаную аранжава-карычневую вокладку, на якой цалавалася пара.

— Кніга? — прашаптаў ён, прыціскаючыся вуснамі да яе запясця. І, не хаваючы здзіўлення, спытаў: — Ты плачаш праз нейкую кніжку? Ты? Такая вялікая дзяўчынка? Я думаў, ты такіх кніжак ужо не чытаеш, — у яго голасе прарэзалася насмешка.

— А канкрэтна? Гэта якіх «такіх»? — адказала яна і рэзка прыпаднялася на локцях. Кніга павольна спаўзла ёй на жывот, адкрываючы грудзі.

— Ну, такіх... такіх... — заікаўся ён, шукаючы прыдатнае слова.

У яе позірку з'явілася раздражненне, а ў голасе — нецярплівасць. Ён добра ведаў, што, калі Надзя кажа «канкрэтна» гэтакім тонам, часцей за ўсё гэта пачатак спрэчкі, а то і сваркі. Спрацацца з ёю ён вельмі любіў, сварыцца часам таксама — у асноўным таму, што пасля яны цудоўна мірыліся. Але цяпер, калі яна голая ляжала побач, гэта было апошняе, чаго яму хацелася.

— Ну, назавём іх рамантычнымі, напрыклад, — дагаварыў ён і схіліўся, каб пацалаваць яе грудзі.

Але яна не дазволіла — скрыжавала рукі, уперлася далонямі яму ў лоб, падняла ягоную галаву і, гледзячы ў вочы, спытала:

— А ты? Ты ніколі не плакаў над кніжкай?

У яе голасе ён пачуў рашучасць і добра знаёмую яму задзірлівасць і спакойна адказаў:

— Нешта не прыгадваю. Хіба што над якой зусім ідыёцкай. Са злосці, што мушу марнаваць час на такую дурату, — прагучала гэта кпліва.

— Вельмі дзіўна, — ціха адказала яна, не рэагуючы на яго жарт.

— Чаму?

— Таму што ты вельмі чулівы. Я ніколі раней не сустракала такога чулівага хлопца, як ты. Таму і дзіўна. Вельмі.

Яна павярнулася на бок і прыціснулася азадкам да яго жывата. Колькі часу яны моўчкі ляжалі абняўшыся.

— У сваю абарону, — шапнуў ён неўзабаве, — магу сказаць, што над кніжкамі я, можа, і не плакаў, але над лістамі — так. І нават даволі часта. Калі ўжо мае слёзы падчас чытання такія важныя.

— Ты ніколі пра гэта не расказваў, — памаўчаўшы, адказала яна.

У яе голасе ён пачуў смутак. Яна рэзка павярнулася да яго і адцясніла на край ложка. Іх вочы цяпер былі на адным узроўні.

— Мы знаёмья ўжо амаль год, спім разам, — прамовіла яна, накручваючы пасму валасоў на палец, — ты ведаеш маё цела ва ўсіх падрабязнасцях, мы ямо за адным сталом і вячэры, і сняданкі. Я распускаю для цябе валасы. Не баюся баяцца ў тваёй прысутнасці, не саромяюся ні плакаць, ні хіхікаць. Ты купляеш мне тампоны і ведаеш, якога памеру трэба. Укладваеш мяне ў ложак, калі я нап'юся. Я паказала табе свае думкі, надзеі, мары, а гэта нашмат больш, чым галізна. Маю біяграфію ад дзіцячага садка да сёння ты ведаеш так дакладна, што лёгка зрабіў бы з маіх фотак дакументальную інста-сторы. Пералічваць можна яшчэ доўга. Ты ведаеш пра мяне ўсё.

І пра маю сям'ю таксама. На могільках ты запальваеш разам са мною знічы. Ты ведаеш пра мяне ў тысячу разоў больш, чым мая маці. І ведаеш гэта ад мяне, — цвёрда дадала яна, памаўчаўшы. — А я? Я, — працягвала дзяўчына, — па сутнасці, ведаю толькі тое, што ты адзінае дзіця ў сям'і, жывеш з бацькамі і паступіў ва ўнівер без экзамэнаў, бо перамог у нейкай алімпіядзе. А больш я не ведаю нічога. Нібыта ў цябе зусім няма мінулага. Нібыта тваё жыццё пачалося толькі летась у жніўні, калі мы пазнаёміліся. Ты гэта заўважыў, Якуб? — ціха спытала яна і змоўкла.

Ён слухаў яе з недаверам, цалкам ашаломлены. Тое, што пачалося з нявіннага пытання, прычынаю якога быў клопат, паволі перарастала ў сур'ёзную размову пра іх адносіны. Такой рэакцыі ён зусім не чакаў.

— Ты заўважыў? Я пытаю, ці заўважыў ты, *verdammt noch mal!** — усклікнула яна, павысіўшы голас, бо, задумаўшыся, Якуб доўга не адказваў.

Гэта быў знак. Недвухсэнсоўны. Апошняе папярэджанне. Надзя ніколі не мацюкалася. Ніколі. Ні калі была ў ярасці, ні калі праз няўважлівасць білася каленам аб край драўлянага крэсла, ні жартам, ні нават расказваючы непрыстойныя анекдоты. Нават выпадкова не мацюкалася. Таму цяпер гэта выглядала неверагодна. І гаворка тут зусім не пра словы на «п...», «я...» і «х...» з навамоднай вулічнай фені, бо назваць гэта слэнгам, а пагатоў мовай, цяжка. Не пра гэтую лаянку п'яніц, ды і многіх студэнтаў, тут вядзецца. Бо ёсць жа лаянка «ситуацыйна апраўданая і нават неабходная, амбівалентная, часам анірычная, а часам — і дакладная, і не замяняльная нічым годная лаянка», як казаў яго сябар — зрэшты, адзіны — Вітальд, на дадзены момант студэнт трэцяга курса

* Каб цябе чэрці ўзялі (ням.).

паланістыкі («дзесьці ж трэба пераседзець жыццёвы крызіс»), бо ўжо трэці раз не паступіў на медыцыну, якая была яго жарсцю, у той час як «біялогія і хімія — ужо, на жаль, не». Марыка (дзяўчына, з якой Вітальд бавіў больш за ўсё часу, хаця публічна — і ў яе прысутнасці таксама, — цвярозы ці п'яны, кляўся, што не знаходзіцца з ёй «ні ў якіх адносінах, апроч сэксуальных і эканамічных») сцвярджала, што «Віткацы! прэцца на тую медыцыну, бо хоча самадыгнаставацца як носьбіт сіндрому Аспергера і потым выпісваць сабе нейкія там рэцэпты». І ўсё ж Якуб ніколі не сустракаў пары, шчаслівейшай за Марыку і Вітальда.

Надзя не лаялася нават у такіх сітуацыях. Прынамсі не па-польску. Калі ж яна пачынала лаяцца па-нямецку — вельмі рэдка і толькі па-нямецку, — гэта значыла, што вытрымка пачынае ёй здраджваць, што нешта ў ёй рвецца, што яна наблізілася да нейкай мяжы ці перашкоды. Не чакаючы адказу, Надзя павярнулася да Якуба спінай і дадала:

— Чаму так? Чаму ты не пускаеш мяне ў сваё мінулае? Раскажаш ты мне ці не?

— Бо... бо ты ў мяне пра яго не пытала, — спакойна адказаў ён.

— Ах так? А можа, я думала, што нельга! З павагі да цябе і твайго права на прыватнасць. Не выпытваць. Чакаць, пакуль сам раскажаш. Цярпліва чакаць. Ты пра гэта не думаў? А раптам гэтая мая нецкаўнасць сведчыла пра нешта трывожнае? Можа, табе варта было б занепакоіцца? Раптам тое, што яна не цікавіцца маім мінулым, значыць, што яна не плануе са мной будучыні? Вось што трэба было падумаць. Бо я часта так і думала. Такой была мая логіка.

— Надзя, перастань! Прашу цябе! — абурыўся ён, павысіўшы голас. — Твая логіка не зусім лагічная. Ты цудоўна ведаеш, што я кажу табе ўсё, нават калі ты не пытаеш.

Проста я думаў, што маё мінулае не настолькі цікавае і ўвогуле ні пры чым. Тое, як мы разам пражываем сённяшні дзень, гаворыць пра мае планы на будучыню нашмат больш. У тым ліку пра звязаныя з табой. Асабліва пра іх. Мая логіка іншая. І я маю на яе права, — цвёрда дадаў ён, прыпадаючы на локцях. — Што на цябе найшло? Ты хочаш сапсаваць нам нядзелю праз нейкую дзяўбаную кніжку? Нешта мне ўлом запаўняць анкету Пруста. Не сёння, фердайт нох маль! — тэатральна выкрыкнуў ён, перадражніваючы яе нямецкую.

Якуб цярпець не мог гэтай мовы і лічыў, што яна прыдатная толькі каб аддаваць загады. Людзям і коням.

Ён углядаўся ў яе спіну, чакаючы адказу. Надзя маўчала. Праз хвіліну ён паклаў руку ёй на азадак і, нахіліўшыся, прашаптаў на вуха:

— Каханая, ты ж разумееш, што гэтая нядзеля магла б пачацца зусім іначай?

Не паварочваючы галавы, яна спытала:

— І хто ж пісаў табе такія лісты? — і кпліва дадала: — Калі гэта не таямніца, вядома.

— Адна вельмі дарагая мне жанчына.

— Вось як? — прабурчала Надзя. — І пра што такое ўзрушальнае яна пісала?

— У асноўным пра тое, што сумуе. І што самы радасны для яе момант за ўвесь дзень — гэта той, калі яна адрывае лісток ад календара перад сном. Бо дзякуючы гэтаму ведае: чакаць мяне засталася на дзень менш. І пра тое, што часам ёй здаецца, нібыта з пад'езда даносяцца мае крокі, але да дзвярэй яна не падыходзіць, бо ведае, што пасля гэтага будзе яшчэ сумней. І што яна часта сніць мяне, і ў тых снах мы абдымаемся. Вось калі я ўсё гэта чытаў, то, бывала, плакаў, бо таксама вельмі сумаваў па ёй. Толькі ёй пра гэта пісаць не хацеў. Я быў смаркачом, і мне здавалася, што я мушу паводзіцца мужна, як рыцар.

Даўно было, дурань быў. А ад рыцара меў хіба што мазгаўню як вядро, — Якуб памаўчаў. — Бо на тугу трэба адказаць узаемнасцю, — і ціха спытаў: — Ты згодная?

Надзя ляжала нерухома і не адказвала. Ён таксама змоўк.

— Як яе завуць? — раптам спытала дзяўчына.

— Агнешка Дабраслава, — спакойна адказаў ён.

— Прыгожая? Вы яшчэ стасуецца?

— Прыгожая — гэта мякка сказана. Найчароўнейшая. Вядома, стасуемца, больш-менш рэгулярна. Апошні раз я з ёй бачыўся пазаўчора ўвечары, — адказаў ён.

— І што? — спытала Надзя.

У яе голасе ён пачуў трывогу.

— Ну як што? Пацалаваў яе, як заўсёды, — прашаптаў ён і змоўк. А потым дадаў: — Але табе няма чаго хвалявацца, яна замужам.

Надзя раптоўна адхіснулася ад яго і пачала ярасна выпіхваць яго руку з-пад сваёй шыі.

— Што здарылася, Надзя, што такое?! — тэатральна ўсклікнуў ён, прыкідваючыся расчараваным. — Я заўсёды цалую маці на развітанне, калі сыходжу надоўга. Я ж у пятніцу вечарам сышоў, а сёння нядзеля, — ён вельмі стараўся гаварыць сур'ёзным тонам. Потым прыціснуў дзяўчыну да сябе і ціха дадаў: — Ну, калі ты забыла.

Яна рэзка вырвалася з яго абдымкаў і навісла над ім. Яе калені ўперліся Якубу ў рэбры, яна маўчала, нервова кусаючы вусны. У яе позірку ён заўважыў дзёрзкую ўсмешку. І праз хвіліну Надзя з усіх сіл пачала лупіць яго падушкай.

— Ты псіх! І выдумкі ў цябе ідыёцкія! І мазгаўня як сумнае вядро! Бач якую пан рыцар гісторыю накруціў! *Vivat licentia poetica!** Сраны Рыльке Жаласных Лістоў знайшоўся! — крычала яна, бязлітасна б'ючы куды папала.

* Слаўся, паэтычная вольнасць! (лац.)

Ён закрываўся ад удараў, гучна смеючыся. Стаміўшыся, яна схілілася, накрыла яго твар падушкай і, цяжка дыхаючы, прашыпела праз зубы:

— Я б цябе з радасцю прыдушыла, каб ты ведаў. Хіба што... у цябе ёсць якая ідэя, каб узнагародзіць мае пакуты.

Ён павольна зняў падушку з твару. Надзя стаяла на каленях побач з ім, апусціўшы рукі. Шырокія лопасці вентылятара ляніва круціліся, пераразаючы святло, што падала праз прастакутнае мансарднае акно і клала на твар, грудзі, живот і сцёгны Надзі рухомыя спіралі ценяў. Яе вочы то з'яўляліся, то знікалі. Якубу здавалася, што яны ўсё павялічваюцца і блішчаць усё мацней. Блішчалі і прадкі яе валасоў, намоклыя ад поту.

Як ён любіць яе валасы... Доўгія, густыя, цёмна-мядовыя зімой і ўсе ў пералівах колеру сухога коласа летам. Любіць, калі яна забірае іх уверх, блізка да скуры — а потым заплятае ў патройную касу. Любіць глядзець на яе, калі яна расчэсваецца. Гэта робіць яго ціхамірным і спакойным. Чароўна гіпнатызуе. Часам Надзя перавязвае касу шырокай атласнай стужкай, часцей за ўсё — яго любімага пунсовага колеру. Ён любіць пасмоктаць яе валасы, любіць іх пах, любіць дакранацца да іх, зарывацца ў іх вуснамі і пальцамі. І мыць іх любіць. Ён часта схіляецца над Надзжай, якая сядзіць у ванне — звычайна з кнігай у руках. І дзяўчына тут жа яе адкладае, крыху падымаецца з пены, што пахне лавандай, а ён, не кажучы ні слова, доўга і пяшчотна ўцірае шампунь у яе цяжкія ад вады пасмы, якія падаюць на плечы. Потым павольна і старанна змывае іх пад душам. Ён добра ведае, што вада мусіць быць гарачай настолькі, каб нямоцна апякаць скуру на вонкавым баку перадплечча, але не ягонай рукі. Здраецца — а апошнім часам кожны раз, — што ў пэўны момант Надзя паварочвае галаву, і вада струменямі

сцякае па яе твары, збіраючыся на пагорачку прыадкрытых вуснаў. Тады ён выпускае душ, бярэ яе твар у рукі і доўга цалуе вусны, а потым шчокі, лоб, павекі. Бывае, Надзя ў бяспамяцтве зацягвае яго ў ванну, таму цяпер ён стараецца загадзя даставаць з кішэні тэлефон і партманет: з тае пары як ён пачаў масіраваць Надзі галаву, загінулі ўжо тры тэлефоны.

Яе валасы... Яго фетыш. Магічны.

З таго моманту як яны пазнаёміліся, Надзя распускае валасы толькі для яго. Ён ведаў, што яго чакае, калі яна выходзіла з ваннага пакоя з распушчанымі валасамі. І ніколі не памыляўся.

Хаця гэта пераважна ён яе «разнявольваў», як яна сказала аднае ночы. Часцей за ўсё — калі яны кахаліся. Выпусканне валасоў на свабоду было інтымным момантам, які меў права спазнаць толькі ён, Якуб. Так было і так ёсць. Толькі ён. Як адзіны ў свеце мужчына. Здаралася, гэта нагадвала рэлігію, якую ён апошнім часам недалюбліваў, але чаго ўжо там...

Апроч загару ён убачыў лёгкі сyp у яе на скуры крыху ніжэй за шыю. Калі Надзя ўзбуджалася — не толькі сэксуальна, хаця перадусім так, — у яе з'яўляўся сyp. Дактары казалі, што гэта фізіялагічная рэакцыя — на рэзкае павышэнне ўзроўню адрэналіну ў крыві, рэакцыя, відаць, не такая ўжо рэдкая, а ў жанчын — дык і даволі пашыраная. Надзя яе не так саромелася, як баялася, бо лічыла, што калі нехта заўважыць сувязь паміж яе сыпам і ўзбуджэннем ці хваляваннем, то зможа неяк выкарыстаць гэтыя веды. Супраць яе. Такая вось дзівачная тэорыя змовы, здавалася яму. І гэты сyp у яе на скуры для Якуба мог быць альбо вельмі добрым, альбо вельмі кепскім знакам. Ён дакладна ведаў, калі спрэчкі з Надзай набліжаюцца да мяжы, за якой выбухае сварка, — дастаткова было прыгледзецца да яе шыі і дэкальтэ.

Але цяпер, заўважыўшы пачырваненне, што пачыналася адразу пад падбароддзем і заканчвалася нераўнамернымі плямамі там, дзе ўздымаліся грудзі, ён не быў упэўнены ў яго прычыне. Усхвалявалася ад жарту пра маці? Ці, можа, узбудзілася? Яна сядзела на ім вярхом, ён адчуваў яе цяжар на сцёгнах. Засунуўшы ў рот пасмачку валасоў, яна глядзела Якубу ў вочы, нервова пасмоктвала яе і маўчала. І раптам падскочыла, злезла з ложка і падышла да акна. Потым вярнулася, падняла з падлогі яго кашулю, прыкрыла ёю азадак, абвязаła вакол таліі і, не сказаўшы ні слова, выйшла на балкон, зачыніўшы дзверы.

Павольна спаўзаючы з ложка, ён бакавым зрокам ухапіў кнігу, што ляжала на падушцы. Схапіў яе і злосна шпурнуў у кірунку металічнай сметніцы пад пісьмовым сталом. Кніга паляцела занадта высока, урэзалася ў корпус камп'ютара, адскочыла і, падаючы на стальніцу, скінула фатаграфію ў драўлянай рамцы. Ён не ўстаў, каб яе падняць. Так і сядзеў нерухома, утаропіўшыся ў павольныя лопасці вентылятара.

Ён няшмат расказваў ёй пра сваё мінулае, гэта праўда. У параўнанні з няшчасцямі, якія зазнала яна, яго жыццё выглядала ідылічным — прадказальнае, нуднаватае і, не лічачы адной шчанячай драмы, якую ён з усіх сіл намагаўся забыць, не вартае таго, каб пра яго раскадваць. Да таго ж Якуб не адчуваў, што нешта павінен ці да чагосьці змушаны, бо побач з Надзйй сам усяго хацеў. І гэта было, на яго думку, самае цудоўнае ў іх стасунках. Ну і што магла значыць яго біяграфія, калі значэнне мела толькі Надзя? Для яго адлік часу пачаўся летась на Каляды. І ў той самы вечар пачалося яго мінулае, апавядаць пра якое сэнсу не было, бо Надзя сама яго цудоўна ведала. З першай хвіліны. Іх першай хвіліны разам...

ЯНА

Надзя з'явілася ў яго жыцці нечакана. А ён жа мог быць зусім у іншым месцы ў тую пятніцу, васьмнаццатага жніўня, і ніколі яе не сустрэць. Ён і мусіў быць у іншым месцы.

Ранкам яго пабудзіў тэлефон. Калі б званіў хтосьці іншы, Якуб не падняў бы, але нумар належаў бацьку. Адно тое, што зараз ён пачуе бацькаў голас, ужо трывожыла, бо той званіў, толькі калі здаралася ці мусіла здарыцца нешта як мінімум непрыемнае. Якуб не памятаў, ці было такое, каб ён пазваніў проста так і спытаў, як сын маецца і што там у яго адбылося, — так часта рабіла маці. Бацька ж званіў альбо з кепскімі навінамі, альбо з якім-небудзь даручэннем, альбо каб праверыць, ці выканаў сын тое даручэнне.

Але тае раніцы было іначай — ён зразумеў гэта па бацькавым голасе. Фірма важнага падрадчыка ягонай карпарацыі «інфарматызавала нейкі важны аб'ект». З адпачынку чорт ведае чаму не вярнуўся «іх сраны інтранэт-інжынер, ці як там яго, а ты ж у гэтым спец, калі ласка, дапамажы ім». Спачатку Якуб нават не паверыў. Бацька пра нешта яго просіць! Памятае, што спытаўся, ці ўсведамляе той, што яго сын усяго другі год вучыцца на праграміста.

Бацька крыху памаўчаў, а потым прамовіў:

— Слухай, Якубе, скажу па-іншаму. Гэтаму іх прагра-
місту ў цябе павучыцца можна было б. Ну, я так думаю.
Калі ласка, з'ездзі туды. Кіраўнік кампаніі — мой сябар,
я яму паабяцаў. Ведаю-ведаю, ты мусіў сёння пайсці на
канцэрт з мамай. Я ўжо ёй званіў, — апярэдзіў ён Якуба,
які збіраўся нешта сказаць. — І доўга ўпрошваў, — ён за-
хіхікаў, — і ўрэшце яна пагадзілася, каб я цябе замяніў.
З'ездзіш?

— Тата, ну чаго ты. Вядома, з'езджу. Дзе гэта?

— Дзе? Ды я сам не ведаю. Той аб'ект, шчыра кажучы,
вельмі дзіўны. Зараз па цябе машына прыедзе. Вазьмі
з сабою якое адзенне, зубную шотку, бо справа доўгая.
Дзякуй, Куба, — ціха сказаў бацька і адключыўся.

Хлопец і не памятаў, калі бацька апошні раз называў
яго Куба.

Ён паклаў у запlechнік ноўтбук, закінуў туды ж несэсэр,
запахнуў зменную бялізну і праз пятнаццаць хвілін сядзеў
на заднім сядзенні вялізнага «мерседэса». Негаваркі кіроўца ў чорным ільняным касцюме, белай кашулі
і развязаным гальштуку, што нядбайна звісаў з шыі, нічога
не ведаў ні пра які праект, а калі Якуб яго спытаў,
паглядзеў падазрона і адрэзаў:

— Мая хата з краю. Начальства ўсё вам патлумачыць,
малады чалавек, а ў мяне ў тэлефончыку адрасок. Куды
паслалі, туды еду. Скажаць магу толькі, што гэта страшная
дзіра ў пушчы на Мазурах, бо яе нават навігатар
не паказвае.

— Тады выбачаюся, — з усмешкай адказаў Якуб. —
Я думаю, вы і ёсць начальства. Даўно не бачыў такога
элегантнага гальштука. З ядвабу?

— З ядвабу? — паўтарыў кіроўца, беручы ў руку гальштук
і ўважліва да яго прыглядаючыся. — А я ведаю? Далі,
сказалі насіць — ну я і душуся. А калі начальства не бачыць,
развязваю, асабліва ў такую спякоцішчу. Гальштук

харошы, гэта так, — ён крыху памаўчаў, а потым разрагатаўся і сказаў: — Я — і начальнік? Ну вы далі! Наш гальштукаў не носіць, толькі нам купляе. За свае. А сам ходзіць у трэніках і кедах, што на зніжках у «Лідле». Тачку не бярэ, хіба што калі без яе ніяк. На ровары сабе гойсае. Зрэшты, малады чалавек, самі ўсё ўбачыце...

І да канца паездкі кіроўца не прамовіў больш ні слова, толькі часам, калі званіў тэлефон, нешта ціха ў яго мармытаў, адказваючы.

Некалькі гадзін яны ехалі нармальнымі дарогамі, гадзіну прадзіраліся праз пясчаныя лясныя просекі і ўрэшце дабраліся да той дзіры. Машына спынілася перад акружаным мурам будынкам, які нагадваў замак. Іх ужо чакала «начальства» — худы высокі сіваваты мужчына з вялікім шрамам на левай шчацэ. У дзіравай майцы з плямамі фарбы, у выцертых кароткіх джынсах, ён нагадваў лядашчага выпівоху. Замест кедаў са зніжак на ім былі чорныя, пакрытыя шэрым пылам гумовікі да калена. Спачатку ён цёпла павітаўся з кіроўцам, а потым падышоў да Якуба, моцна паціснуў яму руку і, беручы ў хлопца запlechнік, сказаў:

— Я Марцін. Вельмі рады, што вы знайшлі для нас час. Нават не ўяўляеце, як рады. А вы абсалютна не падобны да Ёахіма, — на яго твары з'явілася прыязная ўсмешка, — хоць ён і сцвярджае, што ягоны сын — выкапаны бацька. Я занясу запlechнік у дом, добра? А ўвечары, роўна а дзявятай, запрашаю ў сваю келлю. У нас з усёй камандай там вечаровы брэйнсторм будзе, я вам усё растлумачу. Як не здолею, каляжанкі і калегі дапамогуць, — ён махнуў рукой у бок вузкай пясчанай сцежкі, што вяла да лесу. — А пакуль на такім пекле прапаную скупнуцца ў возеры. Вада чыстая, крыштальна чыстая. Толькі раю паспяшацца, бо браму зачыняюць а восьмай. Такія правілы. І ўвялі іх жанчыны, так што міласці не чакайце. А міласць тут

нечувана важная. Я вам усё раскажу. Купанне будзе дарэчы, бо на аб'екце, калі шчыра, лазенек не так каб шмат. А калі зусім шчыра, дык усяго адна, — насмешліва дадаў ён, памаўчаўшы, — затое аўтэнтычная. Лазня з фрэскамі на сценах і столі. Якога стагоддзя, дакладна не памятаю, але дастаткова старая, каб у нас тут сядзеў захавальнік культурнай спадчыны. Але вы і самі ўбачыце...

Якуб слухаў, але разумеў няшмат і пагаджаўся толькі з адным: спёка была жудасная. Выйшаўшы з кандыцыяніраванай машыны, ён нібыта апынуўся перад адкрытай духоўкай, з якой шугала густое, гарачае, вільготнае паветра.

Вузкая сцежка, што перасякала поле засохлага збожжа, проста перад лесам збочвала да зялёнай сцяны чароту. Прайшоўшы некалькі соцень метраў уздоўж густой агароджы з высокіх сцяблін, Якуб трапіў на палянку. З аднаго боку яна была аточаная зараснікамі ядлоўцу, з другога заканчвалася крутым абрывам, які пераходзіў у выцягнуты пагоркі невялікага пляжа. Удалечыні, на краі масткоў, што знікалі ў возеры, хлопец заўважыў нерухомую фігуру і саскочыў з абрыву. Потым устаў, абтрос пясок — ад масткоў яго аддзяляла некалькі дзясяткаў метраў. Падышоўшы, ён убачыў, што там сядзіць жанчына, і голасна гукнуў яе. Яна не адазвалася — так і сядзела застыўшы, нахіліўшы галаву. Якуб асцярожна пайшоў па скрыплівых спаранелых дошках. У адным месцы некалькіх не хапала — яны часткова адламаліся ад паржавелай сталёвай канструкцыі і цяпер віселі, кранаючы азёрную роўнядзь. Ён адступіў назад, разагнаўся, пераскочыў дзірку — і раптам адчуў жахлівы боль. Доўгі цвік, што вытыркаўся з дошкі, наскрозь прабіў яму ступак. На вастрыі застаўся акрываўлены абрывак скуры з макасіна. Хлопец аж узвыў. Рэзка падняўшы нагу, ён страціў раўнавагу і, падаючы ў ваду, стукнуўся аб дошку патыліцай.

І ў тую ж хвіліну жанчына, што сядзела на краі масткоў, скокнула ў возера. Якуб выпаўз на пясок, кашляючы і выплёўваючы ціну. З параненага ступака цякла кроў, і ён паспрабаваў яе спыніць, сціснуўшы рассечаныя краі пальцамі. І тут пачуў голас:

— Гэта твой чаравік?

Якуб рэзка падняў галаву. Перад ім стаяла дзяўчына, трымаючы ў руцэ макасін, з якога сцякала вада. Хлопец кіўнуў. Прыгледзеўшыся да яго акрываўленага ступака, дзяўчына, не кажучы ні слова, зняла станік і скруціла з яго вузкую павязку. Потым уклечыла перад Якубам, абвязала яму ступакі, штосілы зацягнула. Кроў спынілася.

Так у адзін спякотны жнівеньскі дзень ён пазнаёміўся з Надзжай.

Яны адразу зблізіліся — нават тыдня не прайшло «пасля возера», як пачала гэта называць Надзя. Раптам аказалася, што яны вяртаюцца на тое месца і што, калі захочуць, гэта перастане быць толькі мімалётнай летняй сустрэчай, пасля якой застанецца кантакт у тэлефоне і некалькі ўспамінаў, ды і тыя з часам пабяжыць. Яны захацелі. Абое. Пачалі бавіць час разам. Адчулі адно да аднаго сімпатыю. І гэтая сімпатыя была для Якуба тады самым важным. А яшчэ — быццё «тут і цяпер». У тыя першыя месяцы нічога большага яму не хацелася — толькі простых пачуццяў, спакою і кагосьці блізкага, але не настолькі блізкага, каб яму зрабілі балюча ці зняважылі, калі ўжо выпадзе прывязацца, — а так цалкам магло здарыцца. Ён цудоўна пра гэта ведаў — і менавіта гэтага баяўся больш за ўсё.

Таму Якуб не хацеў, каб іх адносіны — хаця тады ён і не думаў называць гэта так — пачаліся, як яно звычайна бывае: з аповедаў пра мінулае. Да таго ж... ну якое, бляха, мінулае? Пра што тут раскажаш? Пра дзяўчат, якіх

не было? Ну, апроч той, не ягонай, па якой ён сох і якая пачала хадзіць з яго стрыечным братам. Пра тое, што яго тады як камбайнам пераехала і што ён у сямнаццаць гадоў падумаў вены сабе парэзаць ці пад цягнік кінуцца? Пра тое, што той кавалак мінулага хочацца незваротна выкрасліць, вычысціць з памяці? Да апошняга біта. Але так не атрымаецца. Лепш пра гэта не думаць. Таму ён нічога і не казаў. Бо нельга ж нешта казаць і пры гэтым не думаць.

Потым у сімпатыю пачало ўплятацца захапленне. Надзя была на чатыры гады старэйшая, але ўсё яшчэ вучылася, як і ён. Яна зачаравала яго сталасцю, уразіла розумам. Ён адчуваў сябе асаблівым — на яго звярнула ўвагу такая дзяўчына. Калі яны бавілі час разам, яна засяроджвалася на ім адным.

Яе прыгажосцю цяжка было не захапіцца, хаця Надзя ніколі не выстаўляла яе напаказ. Бляск для вуснаў, бясколерны лак — вось і ўсё фарбаванне. Апраналася яна вытанчана і з густам, але без эпатажу — найчасцей у класічныя шэрыя, чорныя або сінія касцюмы са спадніцамі да калена і пінжакамі, пад якія надзявала гольф альбо кашулю — звычайна з ядвабу стрыманага колеру. Больш за ўсё Якуб любіў, калі кашуля была белая і дастаткова празрыстая, каб можна было разгледзець станік. Фігуру Надзя таксама не старалася падкрэсліваць, яму нават здавалася, што яна з нейкіх прычын яе хавае. І нягледзячы на гэта, было ў ёй нешта шалёна прывабнае — эфемернае, яно цяжка паддавалася апісанню, але моцна прыцягвала ўвагу, вельмі жаночае, але і дзявочае таксама. Яна была ў чымсьці Лалітаю ў касцюме сцюардэсы, які змушаў трымаць дыстанцыю. Вялізныя бліскучыя вочы, што лёгка наліваліся слязьмі, кучма залацістых валасоў, высокія скулы, маленькі, крышачку кірпаты нос, шырокія, нібы трохі прыпухлыя, сакавітыя вусны. Часам ён заўважаў рэакцыю мужчын на яе — і сваіх аднагодкаў,

і аднагодкаў бацькі. Надзя не звяртала на гэта ніякай увагі. Яна была толькі з ім — усёй сабою.

Потым з'явілася пажада. А ўжо за ёю — туга. Вярнуўшыся дадому з сустрэчы, ён падаў на ложка і тужліва пачынаў чакаць наступнай. Думаў пра Надзю. Неадчэпна. І пры гэтым адчуваў нешта кшталту меланхоліі і замілавання. Часта яго агортваў смутак. Без яе ён пачуваўся адзінокім — ён, якому на адзіноту ніколі не хапала часу. Засяродзіцца на чымсьці іншым не ўдавалася — вучыцца не атрымлівалася, праграмаваць не хацелася. Нават музыка раздражняла. Ён ляжаў на ложку і сумаваў, чакаючы нейкага знака. Званка, эсэмэскі або хоць бы лайка ў фэйсбуку. Хоць чагосьці. Але нічога не было, а дэбільны мужчынскі гонар не дазваляў яму напісаць ці пазваніць самому.

Надзя ні на чым не настойвала. Не падавала выгляду, што чакае якіх-небудзь знакаў увагі. Ніколі не гаварыла пра будучыню, у якой бы фігураваў Якуб, — нават пра найбліжэйшую, што ахоплівала наступны тыдзень. Відавочна радавалася кожнай сустрэчы, але не пытала, калі будзе наступная і ці будзе ўвогуле. І Якуб не пытаў. Ён і цяпер не разумее чаму. Яны развіталіся і вярталіся да сваіх спраў, не ведаючы, ці сустрэнуцца зноў, бо дамаўляліся максімум на «можа быць». Чаціліся на фэйсбуку, часам абменьваліся эсэмэскамі, часам — кароткімі мэяламі, часам — паведамленнямі ў ватсапе. Але заўсёды для гэтага патрабавалася нагода. Нейкая падзея. Прэм'ера фільма, новы спектакль, «незаслуханы» канцэрт у філармоніі, «доўгачаканая» сустрэча з пісьменнікам у бібліятэцы, нейкая асаблівая лекцыя ва ўніверсітэце альбо — што апошнім часам усё часцей здаралася — у кавярні або рэстарачы. У такіх выпадках Надзя асцярожна і вельмі далікатна пытала: «Ты можаш?», «Ці выкраіш час?», «А не хочаш?..», «Табе гэта цікава?»

А потым ужо кожны раз пісала ў пастскрыптуме: «Я б хацела быць там з табой. Вельмі».

І гэты пастскрыптум быў для яго найважнейшы. І найцудоўнейшы. Менавіта праз яго наяўнасць Якуб кожны раз хацеў, мог і выкройваў час, нават калі быў вымушаны адмяняць іншыя важныя справы, выкручваючыся, а раз-пораз і манячы. Яму заўсёды было цікава «гэта», нават калі ён не ўяўляў, каго ўбачыць у бібліятэцы, што там за лекцыя або канцэрт у філармоніі. Таму што Якуб таксама хацеў быць. З ёю. Перадусім з ёю. Дзе заўгодна. Ён таксама хацеў гэтага «вельмі». Усе тыя падзеі былі іх спатканнямі. Надзя ніколі не пытала, ці пойдзе Якуб з ёю гуляць, ці не хоча ён пабалбатаць за кавай, забегчы на сушы перад сном альбо ці думаў ён сёння пра яе. І ён таксама не пытаў, хаця сушы вельмі любіў і думаў пра яе кожны дзень, як у нервовай гарачцы.

І яны хадзілі ў кіно і тэатр, наведвалі выставы, слухалі лекцыі і канцэрты ў філармоніі, бывалі на сустрэчах у бібліятэках. Якуб сумняваўся, што ў цэлым горадзе знойдзецца пара студэнтаў, якая акультурылася гэтак жа грунтоўна, як яны з Надзям падчас сваіх спатканняў.

Аднойчы вечарам ён сказаў, што кахае яе. Гэта было ў пачатку снежня, у суботу. Яны вярталіся з тэатра і схаваліся пад дахам трамвайнага прыпынку. Парывісты вецер раскідваў навокал дажджавыя кроплі, змяшаныя з гіганцкімі ашмёткамі мокрага снегу. Яны забіліся ў кут, і Якуб закрываў яе сабою ад ветру. Узрушаная спектаклем, Надзя спачатку доўга маўчала, а потым пачала свой маналог. Яна хацела абавязкова выказаць яму, што адчувае, і была цалкам занураная ў сябе. У пэўны момант Якуб заўважыў, што яна плача. Набліжаўся трамвай. Якуб даў ёй насоўку. Яна прыхілілася да яго, і хлопец адчуў, што момант настаў. І сказаў. Ён і цяпер не ўпэўнены, што яна пачула. Хутчэй за ўсё — не, бо машыніст тармазіў

з жудасным віскам, а на Надзі ў той вечар была тоўстая ваўняная шапка, насунутая на вушы.

Часцей за ўсё яны вярталіся трамваем. Таксоўкамі — толькі пасля начных кінасеансаў. З прыпынку, на якім яны выходзілі, Якуб праводзіў Надзю дадому і развітваўся, цалуючы ёй руку. Можна, і старамодна, але так яго навучыла маці. Ён заўжды чакаў, пакуль Надзя знікне за дзвярыма, а ў кухні на першым паверсе запаліцца святло. Потым яшчэ колькі хвілін стаяў, узіраючыся ў ганак — спадзяваўся, што яна вернецца, адчыніць дзверы і запрасіць да сябе. Такого ні разу не здарылася.

За некалькі дзён да Калядаў ён гэтаксама яе праводзіў. Надзя сказала, што святкаваць будзе дома і калі Якуб хоча, то — вядома, пасля сямейнай вячэры — можа зайсці, бо яна робіць найлепшыя ў свеце варэнікі з капустай і грыбамі.

Яна запрасіла яго да сябе! Надзя вырашыла пусціць яго ў свой свет! Якуб памятае, што, калі ён вяртаўся тады на трамваі дадому, яму хацелася спяваць.

Ніколі раней ён не чакаў Калядаў з такім хваляваннем. Нават калі быў маленькі і перад сном лічыў, колькі разоў яшчэ трэба легчы спаць, каб прыйшоў час падарункаў, ён ні разу так нецярпліва не прагнуў Святога вечара. Ён перакапаў увесь інтэрнэт і ўрэшце знайшоў у Польшчы краму, дзе прадавалі найлепшыя акрылавыя фарбы для малявання на шкле — самага вялікага Надзінага захаплення. «Ніякіх падробак, толькі імартныя з аднаго заводзіка ў Партугаліі, даюць патрэбную густату малюнка», — часцям тлумачыла яна. Ён не ўяўляў, што такое «густата малюнка», але пра Партугалію запомніў, бо ведаў, што такі падарунак Надзю наймаверна парадзе. Каб быць упэўненым, што фарбы дойдучь своечасова (ён не верыў абяцанкам ні UPS, ні DHL, што ўжо гаварыць пра «Польскую пошту»), Якуб гадзін пятнаццаць валокся

цягнуком з трыма перасадкамі на «Далёкі Усход» — так гэта назваў Вітальд, які не змог зразумець, як «дзеля нейкай там дзяўчыны можна гэтак надоўга звязацца з польскай чыгункай». Якуб нават не паспрабаваў яму растлумачыць, што Надзя для яго — не «нейкая там дзяўчына», бо ведаў, што не варта. Звычайна Віт уключаў спачатку іронію, потым сарказм і, толькі ўбачыўшы, што зачэпіў нешта важнае, пераходзіў да здзіўлення і захаплення. Таму з Вітам трэба было пачакаць. Як гаварыла Марыка, «у Віткацы афектыўная біпалярка, ад сарказму да плаксівага замілавання ён часцей за ўсё даходзіць за пятнаццаць хвілін». Так было і тым разам. Менавіта Віт падвёз Якуба на вакзал, адкуль ён выправіўся на іншы канец Польшчы, у гарадок побач з Хелмам, каб асабіста атрымаць фарбы для Надзі. І гэта Віт чакаў уначы на пероне, калі Якуб з вялікай кардоннай скрынкай вярнуўся з «Далёкага Усходу».

Урэшце надышлі Каляды. Дажджлівыя, ветраныя, цёплыя, нібы напрудвесні, з зацягнутым цёмна-шэрымі хмарамі небам — на такім небе дзецям можна было нават не спадзявацца заўважыць хоць нейкую зорку, пагатоў першую. Каляды без адзінай сняжынкі. Зусім не зімовыя. Але для Якуба гэта ўсё не мела ніякага значэння. На вялікае здзіўленне маці, ён з самай раніцы дапамагаў на кухні абсалютна без прымусу, потым яны з бацькам ставілі і аздаблялі ялінку. І ўсё ў нечуванай згодзе і гармоніі. Без сварак, без перапалак, маўляў, гірлянды, як заўсёды, не працуюць. Без выпяндрожу, а спакойна размаўляючы, уважліва слухаючы адзін аднаго, разняволена жартуючы. Якуб памятае падазрэнне на матчыным твары, калі яна, пачуўшы гучныя галасы, час ад часу ўрывалася ў пакой з пагрозлівым выглядам, гатовая разнімаць іх. Памятае яе выразныя ўздыхі палёгкі, калі аказвалася, што тыя крыкі — зусім не сварка, а выключна весялосць, і што

ялінка «ўпрыгожваецца». Памятае, што, калі яны скончылі, бацька знік у спальні, а ён сеў за яшчэ пусты стол. З кухні даносілася мелодыя нейкай калядкі, што перамяжоўвалася маміным спевам і гукамі яе мітусні. Дом пах ігліцай і посным баршчом.

Якуб глядзеў на агеньчыкі гірлянды, што адбіваліся ў акне, і думаў пра бацьку.

Пасля памятнага жнівеньскага «праекта для Марціна» ягоны бацька зрабіўся зусім іншым бацькам. А ён, у сваю чаргу, стараўся быць іншым сынам. Пасля вяртання Якуба з Мазураў яны размаўлялі пра гэта толькі аднойчы. Неяк ранкам у пачатку верасня, калі галіліся ў ваннай. Яны стаялі побач і глядзелі ў вочы адзін аднаму ў люстэрку.

— Марцін мне ўчора напісаў, што ты дзесяць дзён працаваў па дванаццаць гадзін. Часам нават ноччу, — нечакана прамовіў бацька. — Пры стаўцы дзвесце за гадзіну ў яго атрымалася дваццаць восем тысяч.

— Гэта немагчыма, — адказаў здзіўлены Якуб, перастаючы галіцца.

— Што немагчыма, сынку?

— Што Марцін так памыліўся. Бо калі перамножыць адно на другое, будзе дваццаць чатыры тысячы, — спакойна сказаў хлопец. — Не кажучы пра тое, што для мяне столькі зашмат, я шчыраваў дзеля цябе, тата, — Якуб памалчаў і дадаў: — Не дзеля грошай.

Бацька таксама перастаў галіцца, абапёрся на рукамынік і нахіліў галаву.

— Не памыліўся ён, сынку, — яго голас гучаў неяк незвычайна. — Ён ніколі не памыляецца, не такі гэта чалавек. Ты працаваў у суботу і нядзелю, да таго ж галавой. За гэта табе і належыць на чатыры тысячы больш. Паводле кантракта.

— Усё адно не сыходзіцца, тата, — ціха перабіў яго Якуб.

— Фармальна ты маеш рацыю, — адказаў бацька. — Але калі падыходзіць нефармальна, то Марцін лічыць, што злавіць сігнал на някошаным полі за высокім мурам — гэта прафесіяналізм сусветнага маштабу. І што ты заслужыў прэмію. Зрэшты, так лічыць уся яго каманда, — смеючыся, дадаў ён.

А потым здарылася нечуванае. Бацька абняў Якуба і сказаў:

— Дзякуй табе, сынку. Ты нават не ўяўляеш, як я ганарыўся, калі на здачы праекта да мяне ўвесь час падыходзілі і гаварылі: а Куба тое, а Куба гэта. Я заўсёды табой ганарыўся, не менш, чым мама. І люблю цябе гэтак жа, толькі часам не здольны гэта выказаць. Ты найлепшае, што здарылася ў маім жыцці. Я ўжо даўно хацеў табе гэта сказаць.

З задуменнасці яго вырваў матчын голас:

— А ты што, Куба, рассеўся? Рабіць няма чаго? Паслаў бы абрус... Што здарылася, сынку? — спалохана спытала яна, падыходзячы бліжэй. — Чаму ты плачаш?

— Плачу? Праўда? — адказаў ён, нахіляючы галаву, каб схаваць збянтэжанасць. — Тата мяне ўзрушыў, — дадаў ён, памаўчаўшы. — З табой таксама часам здараецца.

— Тата? Узрушыў? Цябе? — прамовіла яна, і недавер у яе голасе ўзрастаў з кожным словам. — Ясна, сынку, ясна. Дзень сёння такі — людзі ўзрушаюцца. Але пагаворым пра гэта пазней, — шапнула яна і пацалавала яго ў шчаку.

Маці пачала слаць белы абрус на стол, і Якуб ускочыў, каб ёй дапамагчы.

— Я сама. А ты, калі ласка, сядзі надзень што-небудзь прыстойнае замест гэтай зацяганай кофты. Можа, якую кашулю для разнастайнасці? Вось убачыш: і бацька ўзрушыцца — будзеш як банкір, — жартам дадала яна.

За святочны стол Якуб сеў у кашулі. Блакітнай. І ў сінім касцюме з васільковай узорыстай насоўкай, што

вызірала з верхняй кішэні. Бацька падазрона паглядзеў на яго, не хаваючы здзіўлення, а мама ціха ўсміхнулася.

Пасля доўгай і пафаснай бацькавай прамовы яны падышлі да ялінкі, каб падзяліцца аплаткай. У мамы, як звычайна, у вачах стаялі слёзы, а бацька марна спрабаваў схаваць хваляванне, калі яны абдымаліся. А потым яны елі, распакоўвалі падарункі, спявалі калядкі.

Якуб думаў пра Надзю. Што яна робіць? Як выглядае? Хто цяпер побач з ёю? Ці чакае яна яго, Якуба? Што будзе сёння ўвечары? Каля дзявятай гадзіны ён забраў з пакоя цяжкі заплечнік з перавязанымі стужкай слоікамі фарбы. Перш чым ён зняў з вешалкі куртку, маці зашпіліла яму верхні гузік на кашулі і, пацалаваўшы, прашаптала на вуха:

— Ты самы прыгожы хлопец, якога я ведаю. Табе трэба часцей касцюм насіць. Неабходна, сынку.

Потым хутка пабегла на кухню, а вярнуўшыся, увапхнула яму ў рукі форму для выпечкі, завернутую ў фольгу, і сказала:

— Куды б ты ні ішоў, макоўнік ніколі не лішні. Калі будзеш начаваць не дома, калі ласка, вярніся да снядання. Без цябе не сядзем. Будзем чакаць. Памятай пра гэта, — дадала яна, цалуючы яго ў шчаку.

Надзін дом пераліваўся агнямі. На ўсіх шыбах зіхацелі падсвечаныя з сярэдзіны ялінкі, блішчалі зоркі і зорачкі на сініх і блакітных небасхілах, караскаліся на балконы святыя Мікалаі ў чырвоных мантыях. У палісадніку на некалькіх голых парэчкавых кустах мігцелі гірлянды. Аднапавярховы фяхверкавы дамок на фоне раскошных пяціпавярховых шматкватэрных будынкаў, што акружалі яго з трох бакоў, выглядаў як фрагмент ілюстрацыі з іншай казкі.

— Я ўсё думаю, як жыхарам з «васьмёркі» ўдалося захаваць дом і ўчастак. Па сённяшніх часах гэта альбо

гераізм, альбо да чорта грошай. Ведаеш пра гэта што-небудзь? — спытаў малады кіроўца, калі яны спыніліся перад Надзіным домам.

Якуб са здзіўленнем паглядзеў на яго.

— З чаго б мне ведаць?

— Бо я цябе, дружа, ужо васямнаццаты раз сюды вязу, калі паглядзець у гісторыю паездак. Ну, я і падумаў, што ты можаш нешта знаць, — з усмешкай адказаў кіроўца.

— Праўда? — спытаў уражаны Якуб. — А, ну так, гэта ж «Убер». Я для вас кавалак кода пісаў. Усё вы ведаеце. Больш, чым падатковая. І паліцыя норавяў, — ён паківаў галавой. — Крыху ведаю, але гісторыя гэта доўгая і заблытаная, а я вельмі спяшаюся. Раство і ўсё такое. Да таго ж не ўпэўнены, што гэта не падпадае пад закон аб абароне дадзеных. Як і гісторыя паездак. Правільна я кажу, дружа? — ён саркастычна засмяяўся і паспешліва вылез з машыны.

Праз хвіліну ён стаяў на ганку, прыслухоўваючыся. З дому не даносілася ні гуку — там панавала поўная цішыня. Якуб асцярожна пастукаў у драўляныя дзверы чыгунным дзвярным малатком у форме падковы і раптам адчуў дзіўную нервовасць і трывогу. Вось як перад экзаменам. І падумаў, што гэта нейкі ідыятызм.

Нарэшце дзверы зарыпелі, і на парозе асветленай вiтальні паказалася Надзя — з бакалам віна ў руцэ, у кароткай чорнай карункавай сукенцы з голымі плячыма, з заплеченымі ў касу валасамі, перавязанымі залацістай стужкай у буйны чорны гарошак. Якуб ніколі раней не бачыў яе такою. Вочы, падкрэсленыя ценьямі, падаліся яму неймаверна вялікімі, як і вусны, нафарбаваныя чырвонай памадай. Невядомая яму Надзя. Іншая. Яшчэ і плечы гэтыя голыя. І абрысы грудзей, абцягнутых сукенкай. Помніцца, яна заўважыла яго ступар. Усміхнулася, паднялася на дыбачкі і, далікатна пацалаваўшы ў шчаку, шапнула:

— Нарэшце ты прыйшоў.

Узяла яго за руку і праз вузкі цёмны калідор правяла ў вялікі пакой. Ён адчуў пах старога дрэва і сушаных грыбоў. Пакой асвятляла некалькі бра ў форме падсвечнікаў.

Надзя моўчкі аддала яму свой кілішак і, гледзячы Якубу проста ў вочы, пачала расшпільваць гузікі на яго куртцы. Павольна. Адзін за адным. Было ў гэтым штосьці пачуццёвае і сэксуальнае. Ён застыў на месцы, гледзячы на яе рукі, і ў нейкі момант выпусціў заплечнік, які ціха споўз па яго назе на падлогу. Якуб зарыўся пальцамі ў яе валасы і моцна прыціснуў дзяўчыну да сябе.

— Божа мой! Боршч! Ён мне кухню залье! — раптам усклікнула яна, выслізнула з яго абдымкаў і пабегла да вузкіх дзвярэй.

Якуб агледзеўся. Калі не лічыць аграмаднага дубовага прастакутнага стала на разьбяных ножках, пакой быў цалкам пусты. Пасярэдзіне стала стаяла вялікая ваза з рознакаляровым узорам. Ніводнага крэсла. Уздоўж сцен на падлозе з шырокіх дошак выстраіліся драўляныя аконныя рамы — некаторыя з рэшткамі фарбы, некаторыя падгнілыя, некаторыя з камячкамі масцікі і кавалкамі шыв. На сценах, нібы ў якой галерэі, віселі фатаграфіі. Адзінкавыя — з эфектам сепіі, большасць — чорна-белыя. Самых розных памераў. Маленькія нібыта толькі выцягнуты з альбома і кнопкамі прышпілілі да шпалераў з грубай шэрай тканіны, вялікія ўставілі ў паспарту і драўляныя рамы.

Якуб прыкрыў заплечнік курткай і пачаў паволі праходжацца туды-сюды, уважліва разглядаючы фатаграфіі. Каля некаторых ён спыняўся даўжэй.

— Давай урэшце зладзім куццю, — раптам пачулася за спінай. — Дом мой потым паглядзіш. Абяцаю, што правяду ўсюды і што гэта не зойме больш за пяць хвілін. Я жажліва галодная. Не хацела сёння есці без цябе.

Ён павярнуўся. Надзя сядзела на стале, трымаючы ў руцэ вялікі драўляны відэлец. На ёй быў кароткі белы фартушок з кішэнькай наперадзе, палоска белай тканіны сцягвала валасы крыху вышэй за лоб. Якуб заўважыў на сцягне белую падвязку. Надзя ўсміхалася яму, гуліва аблізваючы лыжку, і ў галаву прыходзіла якая-небудзь развязная пакаёўка з эратычнага фільма. Надзя саскочыла са стала і спытала:

— Так нармальна?

На кухні яна зняла фартушок і распусціла валасы. Потым пасадзіла Якуба пры авальным століку, накрытым бліскачай узорыстай цыратай. Па ўсім відаць, новай.

Ён памятаў пах такой цыраты з дзяцінства — з паездак да прабабкі, бацькавай бабулі. І так пахла толькі новая. Калі бацькі прывозілі яго на канікулы, прабабуля Леакадыя заўсёды купляла новую цырату «ў хату», а яму, «чарцянці Кубусю», — кожны год новыя скураныя «пантофлі» і срэбны ланцужок з крыжыкам. Крыжык прабабуля свяціла ў нядзелю «спецыяльна для Кубуса ў пробашча з касцёла на горцы». Якуб да гэтага часу захоўваў пакрытыя пацінай крыжыкі з ланцужкамі ў металічнай каробцы на шафе ў сваім пакоі.

Якуб крадком агледзеўся. Кухня да вар'яцтва нагадвала прабабуліну — тую, вясковую. Нізкая хлебная шафка з адтулінамі, каб праходзіла паветра. Прамасленая падлога з дошак, спярэшчаных сучкамі, з драўляных бэлек звісаюць дыванкі-макаткі, вышытыя цёмна-блакітнымі ніткамі. Адна — са знаёмым любому паляку надпісам пра карысць халоднай вады «Zimna woda zdrowia doda» (аkurat такая была ў прабабулі) — у Надзі вісела над белым эмаліраваным тазікам з сінім абадком. У такім самым тазіку прабабуля мыла Якубу ногі, калі ён вяртаўся з поля ўвечары. Ваду яна грэла на вельмі падобнай дрывяной пліце з круглымі чыгуннымі фаеркамі. На кухні

Ў Надзі на невялікім узвышэнні з аднаго боку стаяла гавая пліта, з іншага — мікрахвалёўка.

Побач з талеркай, дзе ляжала маленькая яловая галінка, і кубкам з духмяным посным баршчом з «вушкамі», над якім падымалася пара, Надзя паставіла парцелянавую місу з варэнікамі, а сама села насупраць. Яны паглядзелі адно аднаму ў вочы, і Якуб убачыў, як твар і шыю дзяўчыны паволі залівае румянец.

— Мне падабаецца, калі ты ў гэтай блакітнай кашулі, дарэчы. Твае вочы тады робяцца яшчэ больш... — яна не дагаварыла і рэзка ўскочыла. — Не, пачакай! Спачатку аплатка. Ну Куба! Стой!

Яна падскочыла да пафарбаванай алейнай фарбай фісташкава-зялёнай шафкі, зняла з верхняй паліцы невялікую талерку, пашчэрбленую і ад старасці спярэшчаную плямкамі, падышла да Якуба і ціха сказала:

— Аплатка ж. Наша першая.

Ён ускочыў з крэсла і зашпіліў гузік на пінжаку. Надзя ўзяла яго руку, пацалавала, а потым паклала ў яе аплатку. Адхілілася, адставіла талерку і, трымаючы аплатку, сказала:

— Слухай, Куба, я ў гэтым не тое каб дасведчаная. Гавару шмат, але аратарка з мяне ніякая. Але зараз хачу сказаць менавіта прамову. Я доўга думала наконт прыдатнага моманту і прыйшла да высновы, што лепшага за сённяшні вечар не будзе.

Надзя змоўкла і зморшчыла лоб. Выгляд у яе быў такі, нібыта яна засяроджана збіраецца з думкамі.

— Я даўно, — нарэшце пачала дзяўчына, — не была на Раство з кімсьці блізкім. Мабыць, таму і забылася на тую аплатку, — з усмешкай дадала яна і тут жа зноў пасур'езнела. — Некалькі гадоў таму памерла мая бабуля, і, каб перажыць навагоднія святы, я ўцякала ад іх як мага далей. Не так ад адзіноты ўцякала, як ад успамінаў. Бо адна

я заставалася з дзяцінства, таму прывыкла да адзіноты. Ты можаш падумаць, што гэта глупства, бо ўспаміны баляць усюды, няважна, дзе яны цябе захліснуць. Гэта праўда, але больш за ўсё мне балела тут. У гэтым доме. Бо менавіта тут са мной здарылася самае важнае, самае цудоўнае, але і самае жудаснае ў маім жыцці. Таму я пакавала валізу і ўцякала. Бо Раство вось тут было для мяне невыносным. Часам я ўцякала вельмі далёка — думала, што чым далей, тым цяжэй будзе ўспамінам мяне дагнаць. Але гэта не так працуе, гэта дурата выдуманая.

Яна змахнула са шчакі слязу і працягнула. Яе голас дрыжаў.

— Сёлета я дакладна ўцякла б куды-небудзь зноў, але з'явіўся ты. Як нейкі прыхадзень з іншага свету. Спачатку я баялася, што ты з цікаўнасці спыніўся на хвілінку і хутка знікнеш. Баялася, што перарасцеш мяне. Што адзначыш мяне птушачкай, як каникулы, што прайшлі. Але не. Ты не знікаў. Быў. Клапаціўся. Кідаўся да мяне на першы ж покліч. Мужчынская клапатлівасць мяне неймаверна расчульвае і абуджае цудоўныя ўспаміны. Ты быў пяшчотны. І цярплівы. Гэтая твая цярплівасць мне спачатку падабалася, але потым пачала даводзіць да шалю. Ты не спрабаваў узяць мяне за руку ў кіно, не кранаў плячом у тэатры, не накрываў маю далонь сваёю, калі мы пілі каву. Ты шалёна адрозніваўся ад усіх, што былі да цябе. І я раптам заўважыла, што, нягледзячы на гэта, ты — па-свойму нязграбна — паказваеш мне, што без мяне не можаш. Можа, тут мала рамантыкі, але менавіта гэтага жанчынам і трэба. Адчуваць, што без іх не могуць. Толькі брахухі і крывадушніцы скажуць, што не. Я гэта адчула, Якуб, — прашаптала яна. — Аднаго вечара адчула, што ты без мяне не можаш і што я хачу, каб ты клапаціўся пра мяне далей. Пыха? Эгаізм? За адзін вечар, ты падумай! А можа, гэта каханне — ну раптам?

Надзя замаўчала, апусціўшы галаву, нібыта саромеючыся таго, што сказала. Але неўзабаве зноў ускінулася і, глядзячы Якубу ў вочы, дадала:

— Гэта для цябе, мабыць, дзіўна, але ў мяне нікога блізкага няма на цэлым свеце. Акрамя цябе. Шчаслівых свят, Якуб.

Ён зусім не чакаў такіх слоў. Якуб памятае, што дакладна хацеў нешта сказаць. Хацеў сказаць, што сёння вельмі-вельмі чакаў яе. Што чакаў доўга-доўга і што тая яго цярпліваць была ад страху яе, Надзю, страціць. Што тады на прыпынку, калі яны вярталіся з тэатра, ён сказаў найпраўдзівейшую праўду. І, магчыма, ён можа жыць без яе, але ранкам, прачынаючыся, пра яе ён думае найперш. А потым зноў пра яе і зноў. І так цэлы дзень, пакуль не засне. І нават пасля таго як засне, бо часта яе сніць. Калі гэта сведчыць пра тое, што ён без яе не можа — то так, дакладна не можа.

Ён хацеў сказаць Надзі шмат чаго яшчэ, але яна не дазволіла, бо паднялася на дыбачкі і пачала яго цалаваць. Абхапіла ягоны твар далонямі і цалавала, часам прыкусваючы вусны і язык. Потым расшпіліла гузік на пінжаку і запусціла рукі пад Якубаву кашулю. Ён не адкрываў вачэй, адчуваючы, як яна дрыжыць; у галаве круцілася. Калі ён паспрабаваў вуснамі пацягнуць верх сукенкі, Надзя прашапталіла яму на вуха:

— Куба, зладзім куццю пазней, добра?

Ён не памятае, ці адказаў хоць нешта. Усё адбылося так хутка... Надзя ўзяла яго за руку, яны пабеглі праз пакой з фатаграфіямі, ён спатыкнуўся аб заплечнік, упаў, яна дапамагла яму ўстаць. Яны забеглі на вузкую рыплівую лесвіцу — яна крута вілася і заканчвалася прастакутнай адтулінай, якая, падалося Якубу, праз люк выводзіла на дах. Калі ён высунуў галаву ў тую адтуліну, Надзя падала яму руку, зацягнула наверх, і ён апынуўся ў пакой-

чыку на паддашшы. Вялізная грушападобная лямпачка, што звисала са столі на доўгім дроце, расейвала аранжавае святло. У пакоі пахла апельсінамі — Якуб да сёння не ведае чаму. За некалькі метраў ад люка на двух «паверхах» палетаў з неапрацаванага дрэва ляжаў тоўсты матрац, накрыты зеленаватай тканінай. Надзя стала побач з ім і зняла сукенку. Калі Якуб наблізіўся, яна павярнулася спінай і расшпіліла станік.

Гэта быў іх першы раз. Шалёны, прагны, дзікі, нязграбны. З тых пятнаццаці хвілін Якуб памятае сваё зачараванне Надзінай аголенасцю, смак скуры і вільгаці паміж яе сцёгнамі, свае дрыготкія пальцы, што блукалі ў яе валасах, калі яна ўкленчыла перад ім. Апрача гэтага — зусім няшмат. І ў той жа час добра памятае пазнейшую пяшчоту, калі яны, абняўшыся, сплталі пальцы, дакраналіся да твараў, гладзілі па валасах, прытуліўшыся. Памятае, што збольшага яны маўчалі, зрэдку вышэптваючы асобныя словы. У пэўны момант Надзя адсунулася на край матраца і пачала шнарыць рукою па падлозе. Грушападобная лямпачка паволі згасла. У цемры Якуб пачуў крокі, а потым убачыў на іншым канцы пакоя Надзін твар, трохі падсветлены экранам тэлефона. Паддашша напоўніла музыка.

— Не памятаю калі, але аднаго вечара мне вельмі захацелася паслухаць гэта з табою ў ложку, — сказала яна, кладучыся на жывот побач з Якубам. — Ведаеш такое? — спытала яна праз хвіліну.

Якуб дачакаўся чарговага прыпеву і ціха зацягнуў:

*Зстанься, не шукай таго, што маеш,
Зстанься і нічога не кажы.*

Надзя прыпаднлася, паклала яго руку сабе пад грудзі і пачала падпяваць. Калі музыка сціхла, Якуб сказаў:

— Гэта старая песня Кортэза. Мабыць, вельмі старая. Неяк я заспеў маму ў слязах — яна на паўторы слухала гэта на ютубе. Папрасіла, каб я ёй гэта званком на тэлефон паставіў. Так і стаіць. А потым яна мяне на яго канцэрт павяла. Яна мяне, а не я яе, уяўляеш? — Ён засмяўся. — Гэта быў нейкі маленькі клуб, яна і там рыдала. На сцэну выйшаў непрыкметны худы хлопец у чорным балахоне, трэніках і кепцы, павітаўся ціхім «добры вечар», за наступныя паўтары гадзіны ўсхваляваў усіх да аднаго, а потым гэтак жа нясмела развітаўся і знік. Выходзячы, усе спявалі радкі з яго песень.

— Твая мама? — здзіўлена ўсклікнула Надзя. — А ты пытаў, чаму яна плакала? — ціха спытала дзяўчына і, не чакаючы адказу, адварнула галаву і змоўкла.

Якуб схіліўся над ёю і пачаў цалаваць спіну. Менавіта тады ён упершыню дабраўся да той чароўнай выпукласці над азадкам. Паддашша па-ранейшаму поўніў смуткам Кортэз, а яны другі раз, гэтаксама прагна, гэтаксама шалёна кахаліся на матрацы.

Якуб памятае, што яго абудзіў надакучлівы холад. Ён падняў галаву. У запацелай шыбе віднеліся невыразныя абрысы. Аголеная Надзя нерухома стаяла спінай да яго, выцягнуўшы ўверх рукі, за шклянымі дзвярыма балкона. На паддашшы панавала ціша, на вузкім падаконні дрыжалі ад ветру вогненныя языкі свечак.

— Што здарылася? — спалохана крыкнуў Якуб.

Спачатку яна не адрэагавала, але неўзабаве зайшла ў пакой, нахілілася, падняла сукенку і пачала адзявацца. Потым падышла да яго, села на край матраца, паклала галаву Якубу на живот і прашаптала:

— Цудоўная ноч. Шмат зорак, таму першая таксама мусіць там быць. Наша куцця працягваецца. Поўнач яшчэ не надышла.